

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Řešení problémů trestně stíhané právnické osoby s volbou obhájce

Po zavedení trestní odpovědnosti právnických osob v rámci českého právního řádu s účinností od 1. 1. 2012 došlo podle posledních dostupných statistik do roku 2020 k trestnímu stíhání více než dvou tisíců právnických osob, přičemž počty rok od roku setrvale stoupají.

V případě trestního stíhání právnické osoby garantuje ust. § 35 zákona č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**TOPO**“), takové právnické osobě právo na obhajobu prostřednictvím obhájce, jelikož toto právo je ústavně garantováno všem trestně stíhaným subjektům, nejen fyzickým osobám, a patří tak mezi základní práva přiznané rovněž osobám právnickým (čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).

Ustanovení § 35 odst. 2 TOPO však u právnických osob vylučuje použití institutu nutné obhajoby, je tudíž zřejmé, že skutečnost, zda trestně stíhaná právnická osoba využije pomoc obhájce, má být vždy otázkou jejího výslovného projevu vůle.

Právě vzhledem k tomu, jakým způsobem se tvoří vůle právnické osoby prostřednictvím osob fyzických, které ji zastupují, se pak trestně stíhaná právnická osoba může dostat do spletné situace, jak si obhájce vůbec platně zvolit.

Kdo jedná za trestně stíhanou právnickou osobu v trestním řízení

Dle § 34 odst. 1 TOPO platí, že za právnickou osobu činí v řízení úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského soudního řádu. Právní úprava TOPO tak neobsahuje vlastní pravidla vystupování za právnickou osobu, ale plně odkazuje na úpravu občanskoprávního procesu. V rámci něho platí, že za právnickou osobu jedná v zásadě člen statutárního orgánu, v případě vícečlenného statutárního orgánu pak jeho předseda nebo člen, který byl takovým jednáním písemně pověřen, případně je takové pověření možné udělit rovněž některému ze zaměstnanců (§ 21 odst. 1 písm. a) a b) občanského soudního řádu).

Avšak v případě, že statutární orgán tvoří sice vícero osob, které však netvoří kolektivní statutární orgán, nýbrž je každá z osob samostatným členem statutárního orgánu - typicky vícero jednatelů společnosti s ručením omezeným, kde má každý jednatel právo vystupovat za společnost samostatně, nestanoví-li společenská smlouva jinak - platí, že každý z těchto členů je osobou samostatně způsobilou právnickou osobu v řízení zastupovat.[\[1\]](#)

Navenek se tak jeví, že TOPO prostřednictvím převzetí právní úpravy civilního procesu dává trestně stíhané právnické osobě poměrně široký prostor k tomu, aby si vybrala odpovídající osobu, která ji bude v rámci trestního stíhání reprezentovat, a aby případně taková osoba udělila plnou moc obhájci právnické osoby, bude-li to považovat za účelné.

Vyloučení jinak způsobilých fyzických osob z jednání za právnickou osobu

Tento stav je však v neprospěch manévrovacích možností obviněné právnické osoby značně korigován ustanovením § 34 odst. 4 TOPO, které stanoví, že za právnickou osobu nemůže

v řízení činit úkony osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci.

S ohledem na konstrukci trestní odpovědnosti právnických osob ve smyslu §§ 8 a 9 TOPO totiž pravidelně dochází k souběžnému stíhání jak právnické osoby, tak fyzické osoby, jejíž konkrétní jednání se trestní odpovědnosti právnické osoby přičítá, přičemž takovými fyzickými osobami jsou zpravidla členové statutárního orgánu právnické osoby, kteří v rámci daného skutku za právnickou osobu jednali, dochází tak v podstatě k reálnému splnutí mezi obviněným na straně právnické osoby a na straně fyzické osoby.

S přihlédnutím k výše uvedenému tak v poměrech českých právnických osob, které mnohokrát představují přijatý model podnikání pro jednu či vícero fyzických osob, kteří jsou zároveň (spolu)vlastníci a členové statutárního orgánu takové společnosti, a tato nedisponuje žádným či kvalifikovaným aparátem vedoucích zaměstnanců, u kterých by jakékoliv jednání za právnickou osobu přicházelo reálně do úvahy, nastává situace, že dochází za tentýž skutek k souběžnému stíhání právnické osoby a

a) jejího jediného člena statutárního orgánu;

b) všech členů jejího statutárního orgánu; nebo

c) některých z členů statutárního orgánu, kde však orgány činné v trestním řízení považují zbylé členy statutárního orgánu za zpravidla alespoň pravděpodobné svědky v dané věci.

Jak vidno z výše uvedeného, s přihlédnutím k přísné úpravě § 34 odst. 4 TOPO může trestně stíhaná právnická osoba velmi lehce vyčerpát „lidské zdroje“, u kterých by zákon připouštěl možnost za tuto právnickou osobu v rámci trestního řízení jednat.

Za jednání v trestním řízení se přitom považuje i udělení procesní plné moci pro obhájce. Ve výše nastíněném případě, který je zcela běžný, se proto jeví, že právnická osoba nedisponuje žádnou osobou, která by jí byla oprávněna obhájce zvolit.

Jak neztratit kontrolu nad obhajobou právnické osoby, za kterou „nemá kdo jednat“

Právnické osobě ve výše uvedeném případě pak reálně hrozí, že jí bude muset být ustanoven opatrovník ve smyslu § 34 odst. 5 TOPO, který následně bude plně kompetentní za právnickou osobu v řízení činit úkony, a to právě i včetně volby obhájce právnické osoby, případně včetně učinění opačného rozhodnutí, tedy že žádného obhájce právnické osobě nezvolí. Takové rozhodnutí opatrovníka by přitom, s ohledem na výše zmíněnou absenci povinné obhajoby právnické osoby i u nejzávažnější trestní činnosti, nebylo možné jako neplatné efektivně napadat. Nastíněná situace by proto začasté byla v přímém rozporu se zájmy spolustíhaných fyzických osob, které fakticky stíhanou právnickou osobu „ztělesňují“, když by došlo k efektivnímu vyloučení jejich možnosti způsob obhajoby právnické osoby ovlivňovat. S ohledem na popsany efekt reálného splývání stíhání statutárů jako fyzických osob a dané právnické osoby je proto takový následek v hrubém rozporu se zájmy stíhaných členů statutárního orgánu a též samotné právnické osoby.

Možností, jak kontrolu nad obhajobou právnické osoby z pozice společně stíhaných členů statutárního orgánu „zachránit“, je volba zmocněnce právnické osoby podle § 34 odst. 2 TOPO prostřednictvím písemné plné moci. Orgány činné v trestním řízení totiž i potom, co zjistí, že zde není žádná osoba oprávněná činit úkony za právnickou osobu v trestním řízení, musí dát právnické osobě možnost zvolit si pro řízení zmocněnce, a k tomuto stanovit alespoň minimální přiměřenou lhůtu.^[2] Opačný postup, spočívající v automatickém ustanovení opatrovníka „bez dalšího“, je porušením procesních práv

obviněné právnické osoby.[3]

Ačkoliv je totiž zřejmé, že i volba zmocněnce na základě procesní plné moci je úkonem za právnickou osobu v rámci trestního řízení, a že tedy i z volby zmocněnce, nikoliv jen z volby obhájce, by na první pohled měly být všechny výše uvedené osoby vyloučeny, judikatura Ústavního soudu v této otázce učinila poměrně významný průlom směřující k takovému výkladu dotčených předpisů, který zachovává dostatečnou ústavní konformitu ve vztahu k respektu obhajovacích práv stíhané právnické osoby, a to následujícím způsobem: *„Je v zájmu zachování tohoto práva, aby za právnickou osobu obviněný nečinil všechny úkony v trestním řízení, neboť i když se bude na počátku jevit, že má zcela shodné zájmy jako právnická osoba, nikdy nelze vyloučit riziko kolize jeho zájmů se zájmy právnické osoby, a to třeba i v budoucnu. Právě tomu usiluje předejít § 34 odst. 4 věta první TOPO. I v takových případech je však třeba z hlediska dostatečného zajištění práva právnické osoby na obhajobu umožnit takové formálně vyloučené osobě zvolit právnické osobě zmocněnce dle § 34 odst. 2 TOPO, které má předcházet ustanovení opatrovníka dle § 34 odst. 5*

TOPO.“^[4] Ústavní soud tak na tomto místě teleologicky překlenul čistě jazykové znění § 34 odst. 4 TOPO a ve vztahu k samotné volbě zmocněnce dle § 34 odst. 2 TOPO dal před plošným vyloučením všech vyjmenovaných osob přednost výkladu, který dává do popředí skutečnou obavu o střet zájmů mezi takovou vyloučenou osobou a právnickou osobou, přičemž dovodil, že v rámci samotné volby zmocněnce, není-li zmocněncem zvolená osoba, která zjevně nemůže zájmy právnické osoby hájit, nelze takový střet zájmů automaticky presumovat.

Pro úplnost je potřebné uvést, že již dřívějším nálezem Ústavního soudu došlo k prolomení výčtu osob vyloučených z jednání za právnickou osobu dle § 34 odst. 4 TOPO, a to pokud jde o osobu v postavení svědka: *„Tato úprava totiž řeší problematiku střetu zájmů mezi obviněnou právnickou osobou a těmi, kdo za ni jednají, přičemž k takovému střetu zájmů nedochází při volbě obhájce právnické osobě ze strany svědka. Proto je třeba ustanovení § 34 odst. 4 TOPO interpretovat úžeji a na uvedené případy jej neaplikovat. Jedině takový výklad je ústavně konformní. S ohledem na základní právo právnické osoby na obhajobu, jehož součástí je i právo zvolit si obhájce, je třeba ustanovení § 34 odst. 4 TOPO vykládat tak, že osoba oprávněná činit úkony za obviněnou PO (§ 34 odst. 1 TOPO) může této obviněné PO zvolit obhájce i v případě, že tato oprávněná osoba sama vystupuje v řízení jako svědek. Opačný přístup by totiž mohl, v extrémních situacích, vést i k cílenému šikanování obviněné právnické osoby, které by nebylo umožněno svobodně zvolit si obhájce s odkazem na § 34 odst. 4 TOPO tím, že by osobu za ni oprávněnou činit úkony orgány činné v trestním řízení označily za svědka.“*^[5] V situaci, kterou jsme jako jednu z variant nastínili výše, tedy pokud jsou spolu s právnickou osobou stíhaní jen někteří členové jejího statutárního orgánu, se tak otevírá možnost pro zbývajícího člena nebo členy statutárního orgánu (za předpokladu, že alespoň jeden je osobou jinak oprávněnou za právnickou osobu samostatně vystupovat) nejen pro volbu zmocněnce, ale i pro přímou volbu obhájce, která tak zůstane zcela v rukách dotčené právnické osoby.

V ostatních případech tak lze ze strany „vyloučených“ osob přistoupit alespoň k volbě zmocněnce právnické osoby. Orgány činné v trestním řízení přitom v zásadě nejsou oprávněné přezkoumávat „vhodnost“ zvoleného zmocněnce, respektive pátrat po jeho propojení s právnickou osobou, a to s výjimkou limitních situací jeho zcela zjevné nezpůsobilosti hájit zájmy dotčené právnické osoby. Zmocněncem „málopočetné“ právnické osoby se tak začasté stávají rodinní příslušníci stíhaných členů statutárního orgánu, kteří pak plní roli toliko jakési formální spojky mezi právnickou osobou a orgány činnými v trestním řízení, **avšak zmocněncem může být - právě s ohledem na absenci požadavku předchozí „spojitosti“ s právnickou osobou - zvolen i advokát, který se svým ustanovením do této role bude souhlasit.**

Je však potřeba rozlišovat mezi advokátem-zmocněncem a advokátem-obhájcem, když advokáta

zvoleného jako zmocněnce nelze považovat zároveň za obhájce právnické osoby, a proto je i procesní postavení těchto advokátů odlišné, důsledky se mohou projevit hlavně při vyrozumívání obhájce o úkonech přípravného řízení a při takřka plošné možnosti účastnit se těchto úkonů ze strany obhájce, přičemž obhájcem nezastoupený obviněný – za kterého by se považovala i právnická osoba s „pouze“ advokátem-zmocněncem – je v tomto směru značně víc ovlivněn úvahou orgánů činných v trestním řízení (srov. § 165 trestního řádu).

Proto lze jako vhodný mechanismus zajištění plných obhajovacích práv právnické osoby v této situaci doporučit, aby v případě, že právnická osoba má možnost výkonu své obhajoby prostřednictvím obhájce, došlo mezi budoucím obhájcem, právnickou osobou a dalším advokátem doporučeným budoucím obhájcem k domluvě na tom, že při nemožnosti přímé volby obhájce ze strany právnické osoby v důsledku vyloučení členů statutárního orgánu, dojde ze strany statutárního orgánu k volbě advokáta-zmocněnce právnické osoby, který svou roli zmocněnce přijme, a následně jako zmocněnec právnické osoby zvolí druhého ze zmíněných advokátů obhájcem právnické osoby. Zmocnění prvního advokáta jako zmocněnce právnické osoby je zároveň potřeba orgánům činným v trestním řízení prokázat nejpozději společně s volbou obhájce právnické osoby ze strany takového zmocněnce.

Pokud jde o účinky doručování právnické osobě, která před volbou zmocněnce (a obhájce) nemá osobu, která by za ni mohla v řízení činit úkony, na základě převažujícího výkladu platí, že po tuto dobu (tedy až do volby zmocněnce, případně ustanovení opatrovníka) nelze právnické osobě účinně doručovat a právnické osobě tak neběží lhůty. Nicméně i v takovém případě je zvykem orgánů činných v trestním řízení právnické osobě doručit usnesení o zahájení trestního stíhání do datové schránky ihned, ještě před ustanovením některé z výše uvedených osob. Ačkoliv tak lhůta pro podání stížnosti proti tomuto usnesení ještě v daný okamžik dle převažujícího výkladu nepočíná běžet, nic nebrání právnické osobě, aby z opatrnosti alespoň blanketní stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání ze své datové schránky odeslala, takto totiž nelze dovodit, že by za ní jednala konkrétně vyloučená fyzická osoba. Po ustanovení zmocněnce (a případně obhájce) pak nic nebrání tomu, aby byla tato stížnost s případným doplněním odůvodnění podána znovu.

V rámci úvahy *de lege ferenda* se lze jistě zamyslet nad tím, zda je současná právní úprava vhodným konstruktem řešení obhajoby právnické osoby, a zda nepřináší právnické osobě toliko zbytečně zvýšenou administrativní a ekonomickou zátěž, když je zřejmé, že pokud jde o samotný akt volby obhájce právnické osoby, je nadále možné, aby, byť s jistou oklikou, nad touto činností měl faktickou kontrolu i „vyloučený“ statutární orgán, přičemž takový závěr rozhodně není stíhaným právnickým osobám plošně na újmu, naopak je spíš v zájmu jejich vlastní obhajoby. Patrně by tak bylo na místě právní úpravu liberalizovat tím způsobem, že vyloučení osob uvedených v ustanovení § 34 odst. 4 TOPO se výslovně nevztahuje jak na volbu zmocněnce právnické osoby, tak na volbu jejího obhájce.

Mgr. Oliver Uraz,LL.M.
advokát

trvale spolupracující s

ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.

Plzeňská 3350/18
150 00 Praha 5 - Smíchov

[1] SVOBODA, Karel. § 21 [Jednání právnických osob]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 83, marg. č. 11.

[2] V rámci praxe se ustálila zpravidla lhůta 7 dnů, kratší lhůta se jeví jako napadnutelná pro její přílišnou přísnost a efektivní vyloučení právnické osoby z možnosti zvolit si zmocněnce.

[3] Nález Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. IV. ÚS 3740/19.

[4] Nález Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. IV. ÚS 3139/19.

[5] Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 131/18.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)